

ZEMĚ JAKO TEPELNÝ STROJ

Katedra geofyziky MFF UK - Netscape

File Edit View Go Communicator Help

Back Forward Reload Home Search Netscape Print Security Shop Stop

Bookmarks Netsite: <http://geo.mff.cuni.cz/> What's Related

KATEDRA GEOFYZIKY

[Matematicko-fyzikální fakulty](#) [Univerzity Karlovy v Praze](#)

KATEDRA GEOFYZIKY

[Hlavní stránka](#)

[O katedře](#)

[Lidé](#)

[Výuka](#)

[Výzkum](#)

[Publikace](#)

[Konference](#)

[Seismické stanice](#)

Evropskou komisí byl schválen projekt MAGMA (Pražské centrum matematické geofyziky, meteorologie a jejich aplikací). Cílem projektu je posílení mezinárodního postavení geofyziky a meteorologie na naší fakultě a dokončení integrace těchto oborů do Evropské výzkumné oblasti. Jedná se o součást programu Energie, prostředí a udržitelný rozvoj. Zahnuje zejména dlouhodobé pobyty zahraničních doktorandů a post-doktorandů na MFF, krátké návštěvy špičkových odborníků u nás, ale též organizaci minisymposií a spoluorganizaci větších konferencí. Projekt je tříletý a celkem se má v jeho rámci uskutečnit zhruba 20 dlouhodobých a 130 krátkodobých pobytů na MFF. Navštivte [domovskou stránku projektu MAGMA](#).

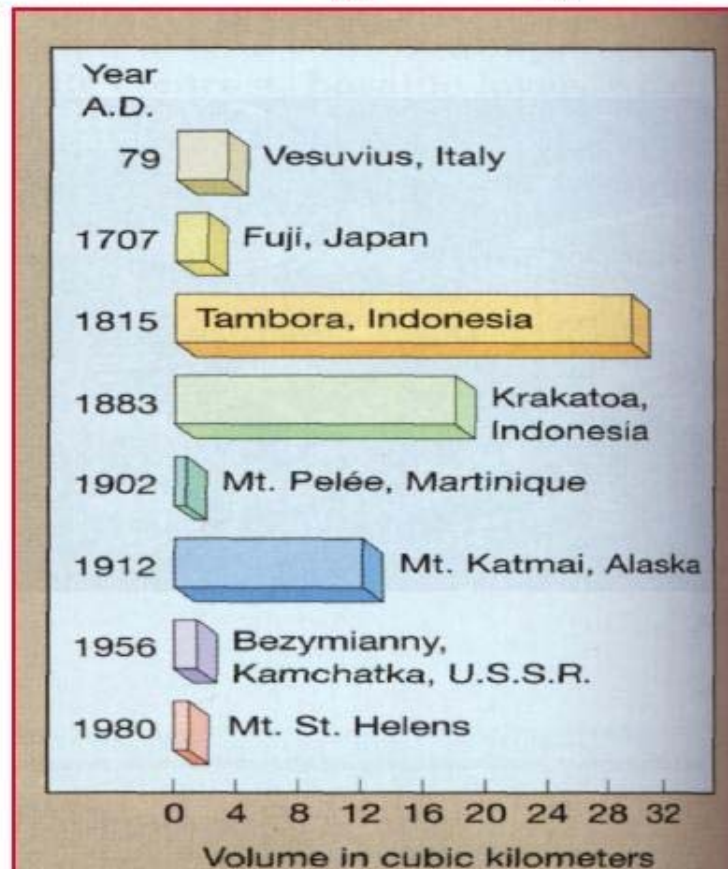

Západní Řecko je unikátní "přírodní laboratoř" s největší seismickou aktivitou v Evropě. Proto přitahuje pozornost vědců celého světa. Cílem je zjistit, jaké fyzikální procesy při

Document: Done

Start NC - NCMAIN Katedra geofyziky MF... En 21:07

Some Large Eruptions

Figure 7.A

Approximate volume of volcanic debris emitted during some well-known eruptions. The 1815 eruption of Tambora, the largest-known eruption in historic time, ejected over 30 times more ash than did Mount St. Helens in 1980.

Earthquake Effects - Ground Shaking

 USGS

Northridge, CA 1994

Earthquake Effects - Ground Shaking

Loma Prieta, CA 1989

Earthquake Effects - Ground Shaking

Kobe, Japan 1995

Earthquake Effects - Ground Shaking

Kobe, Japan 1995

Earthquake Effects - Surface Faulting

Landers, CA 1992

Earthquake Effects - Landslides

Source: National Geophysical Data Center

Earthquake Effects - Fires

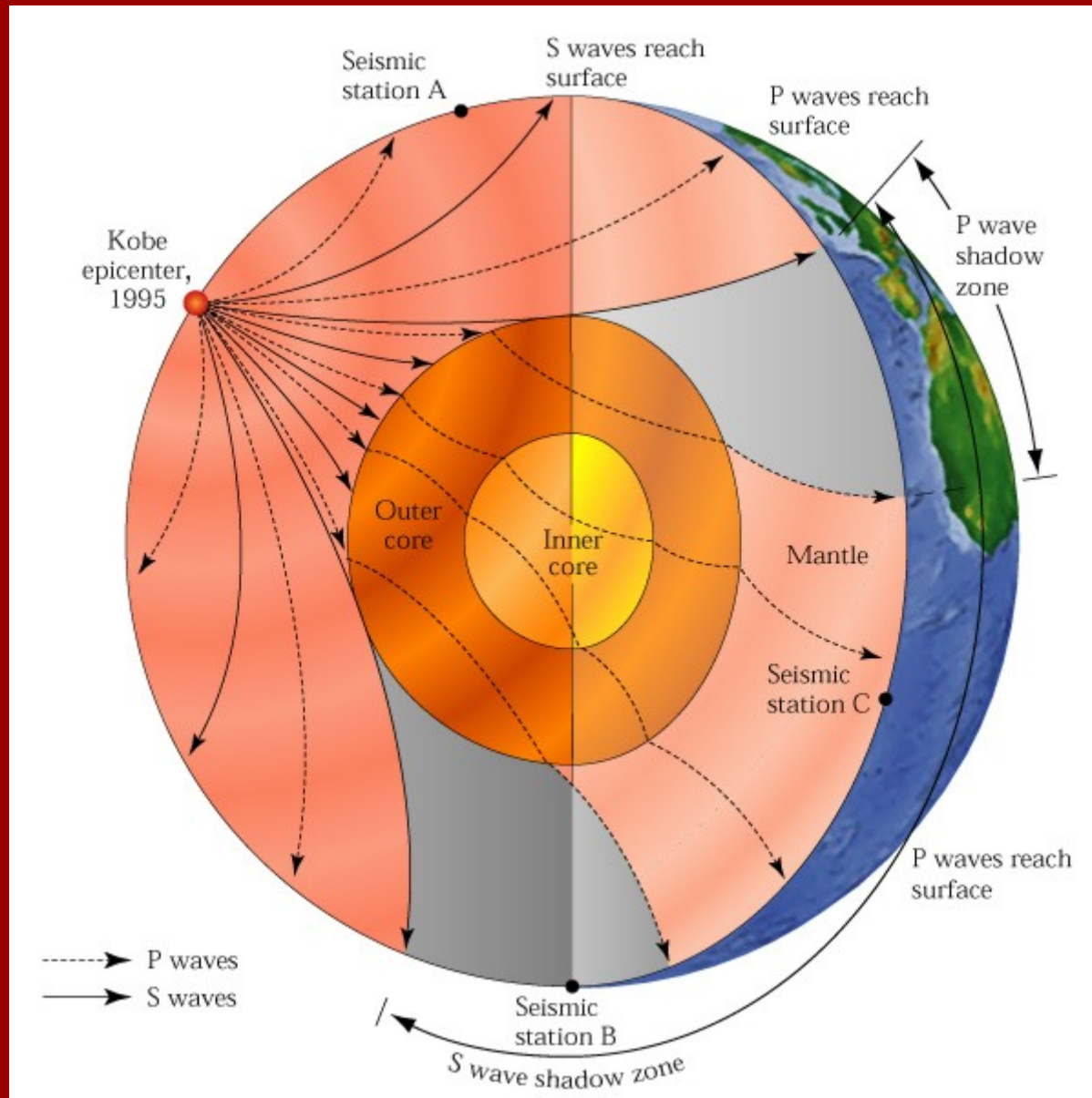
Loma Prieta, CA 1989

Earthquake Effects - Tsunamis

1957 Aleutian Tsunami

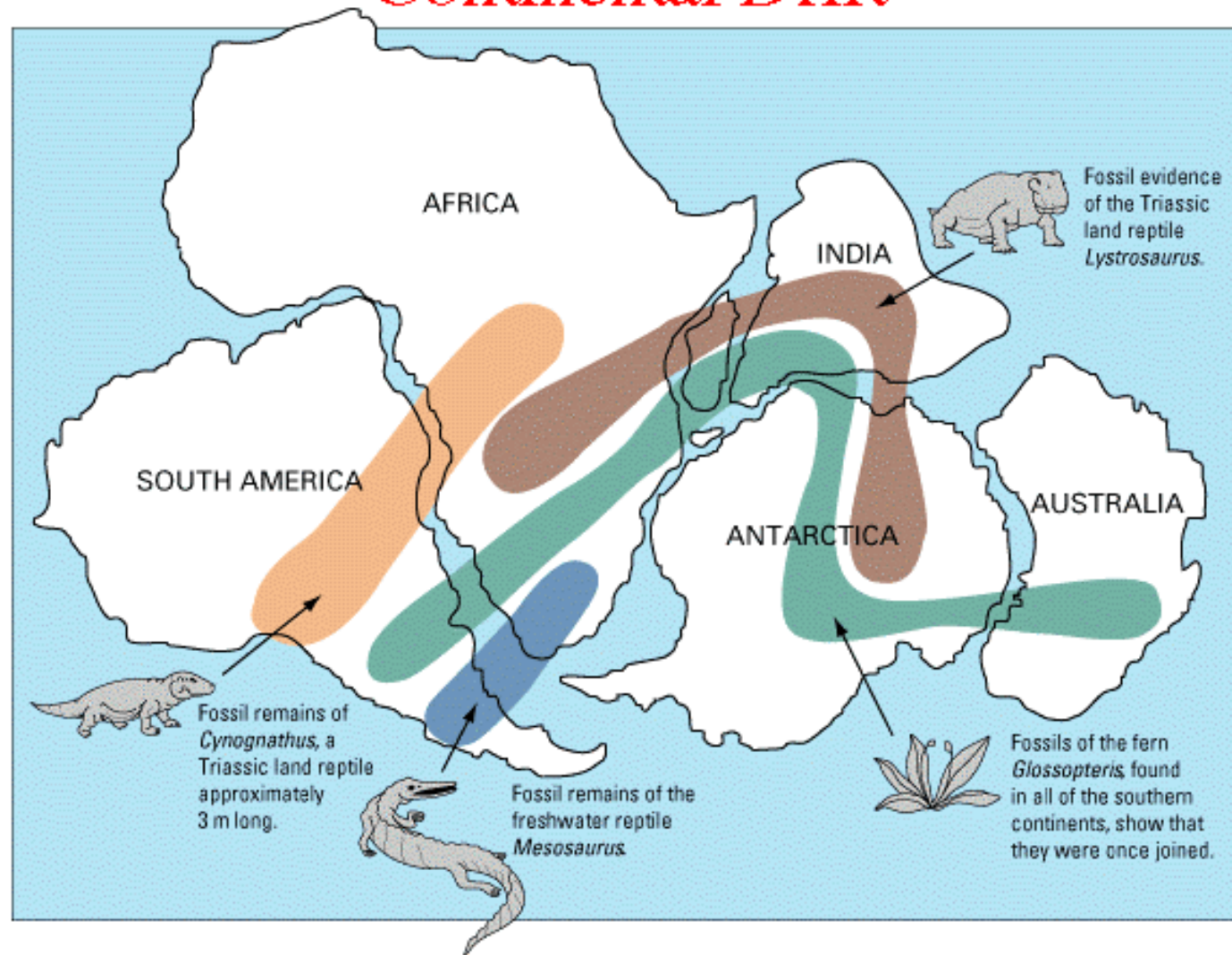

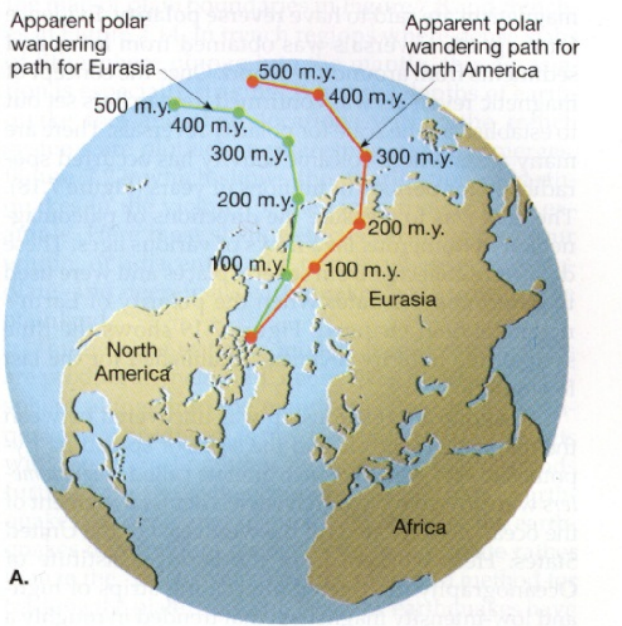
Photograph Credit: Henry Helbush. Source: National Geophysical Data Center

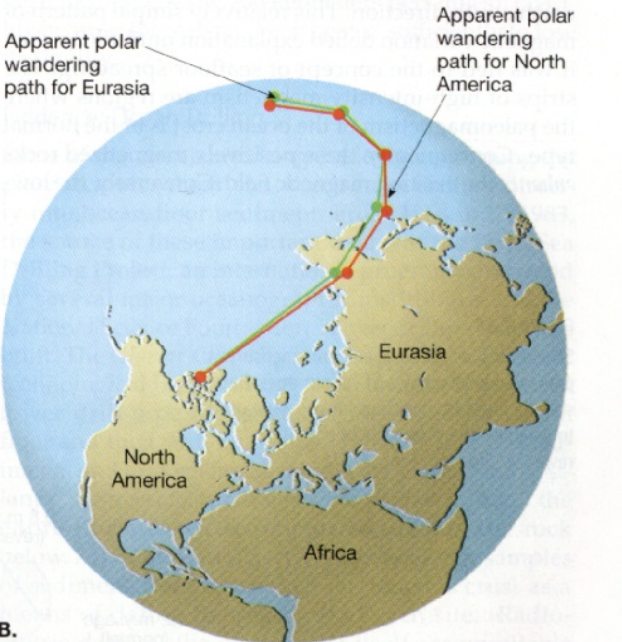
History

Continental Drift

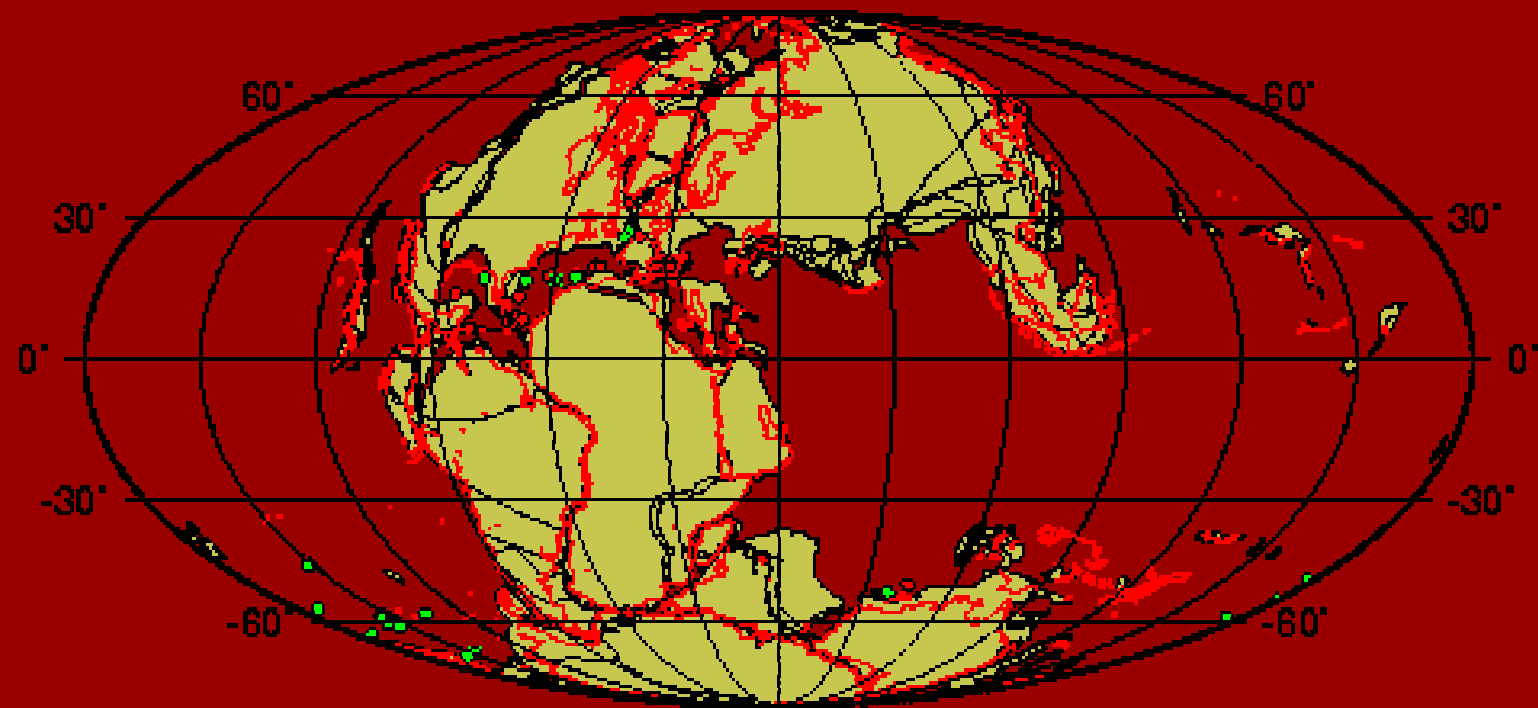

A.

B.

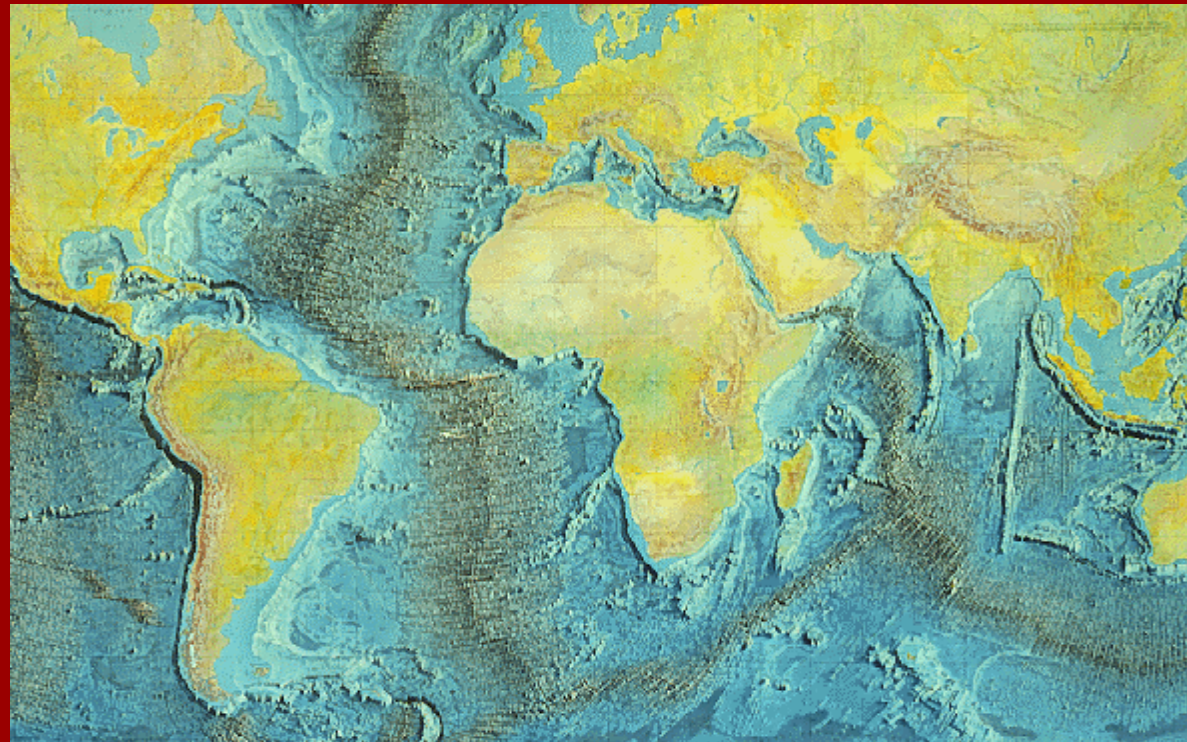

150 My Reconstruction

ROZPAD PRAKONTINENTU PANGEA (225 MILIONŮ LET)

Středoocéánské hřbety
Hlubokomořské příkopy

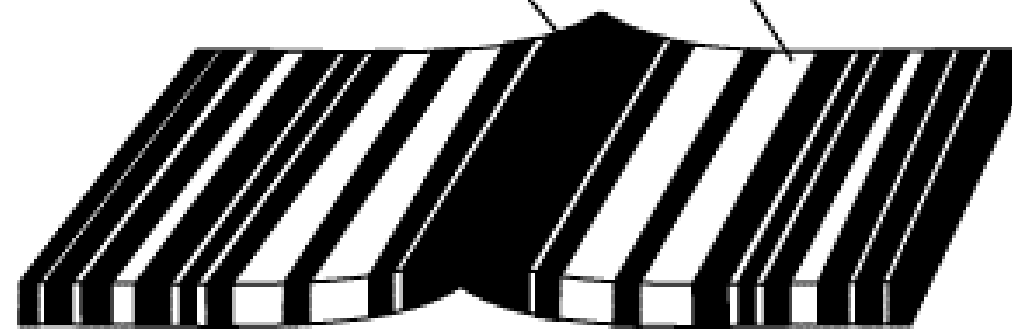

positive magnetic anomaly   negative magnetic anomaly
Earth's magnetic field

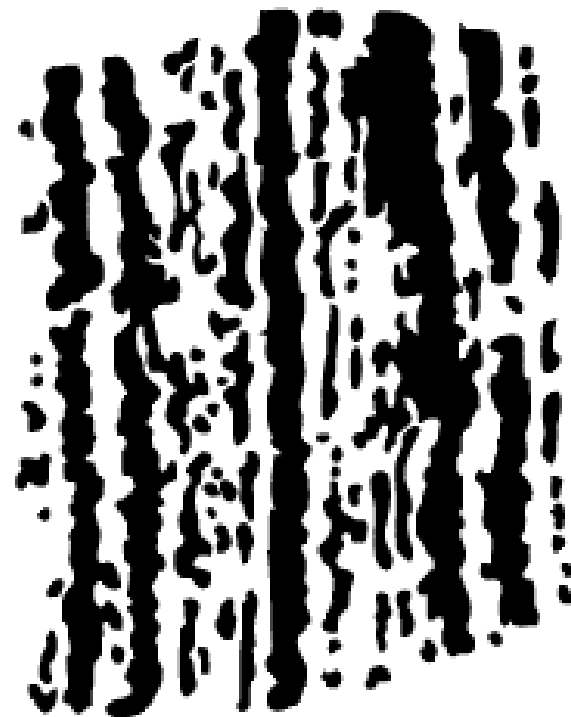

positive   negative

magnetic stripes

magnetic stripes

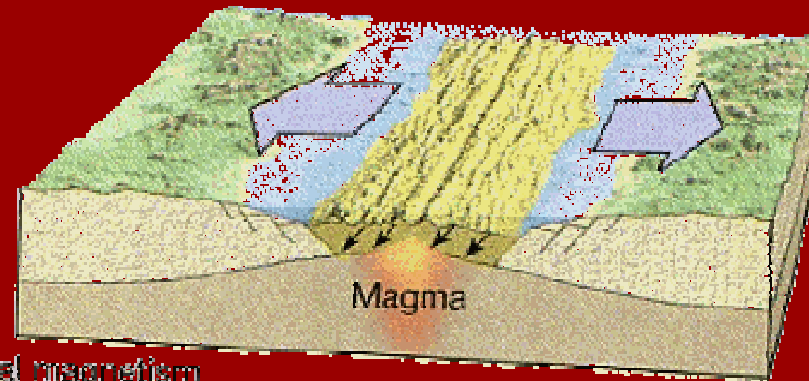
10 5 0 5 10 million years

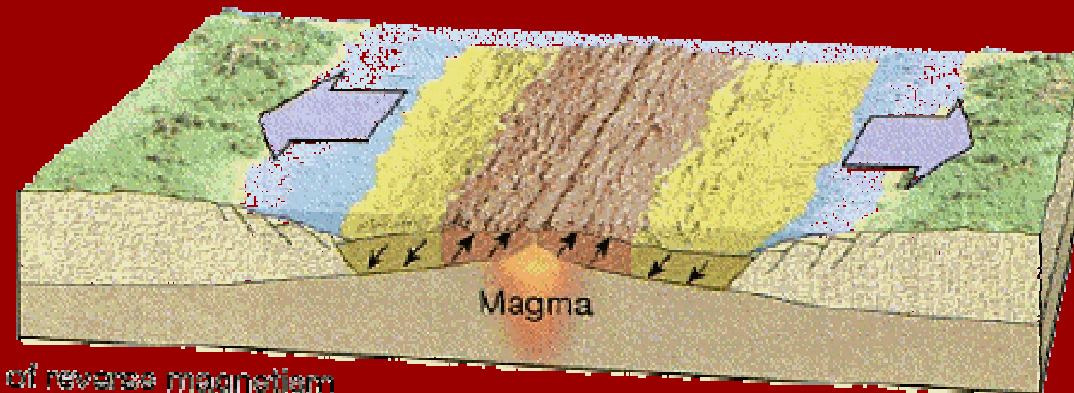
ridge axis

Pattern created by magnetic stripes along the Mid-Atlantic Ridge south of Iceland.

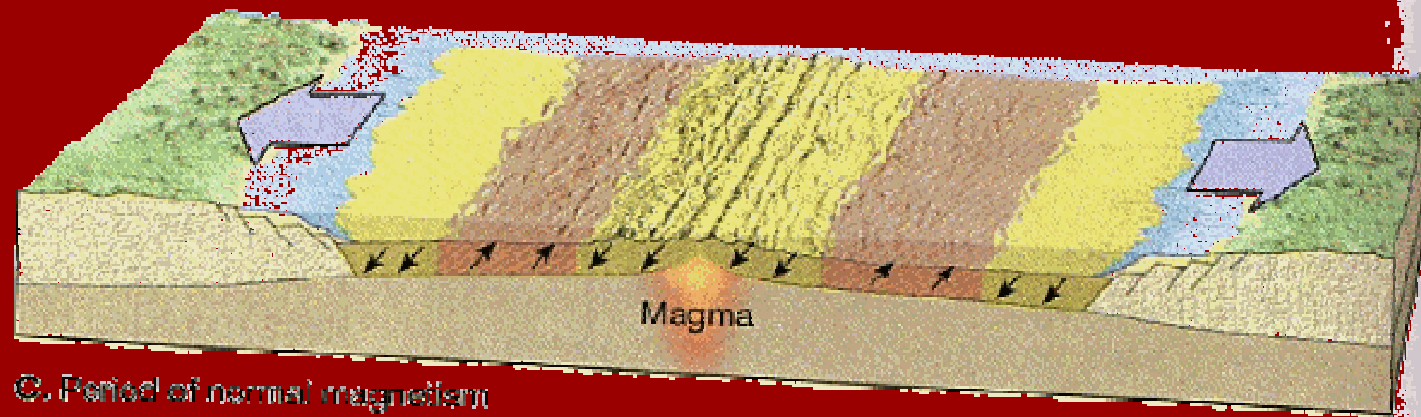
History Sea-Floor Spreading

A. Period of normal magnetism

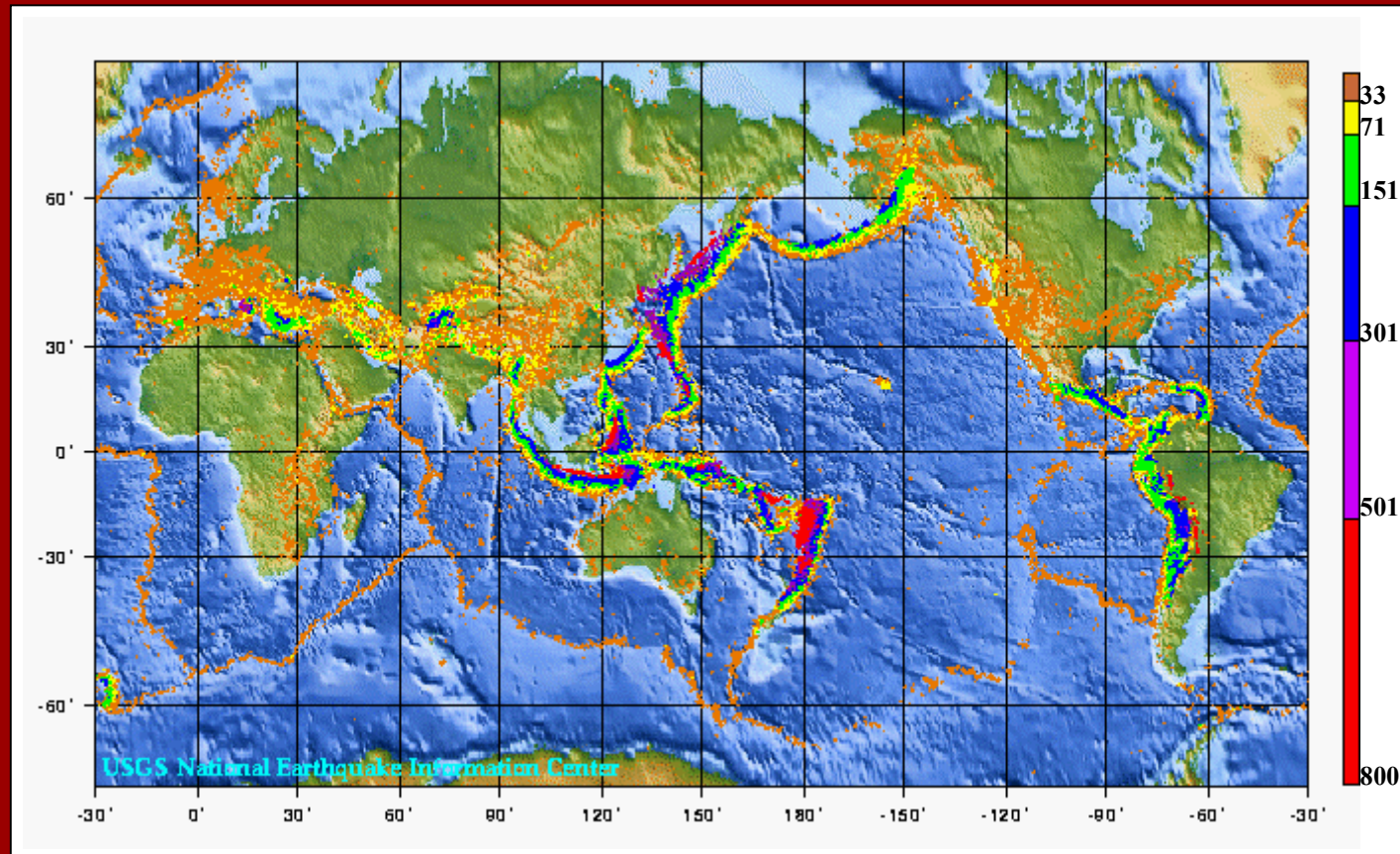

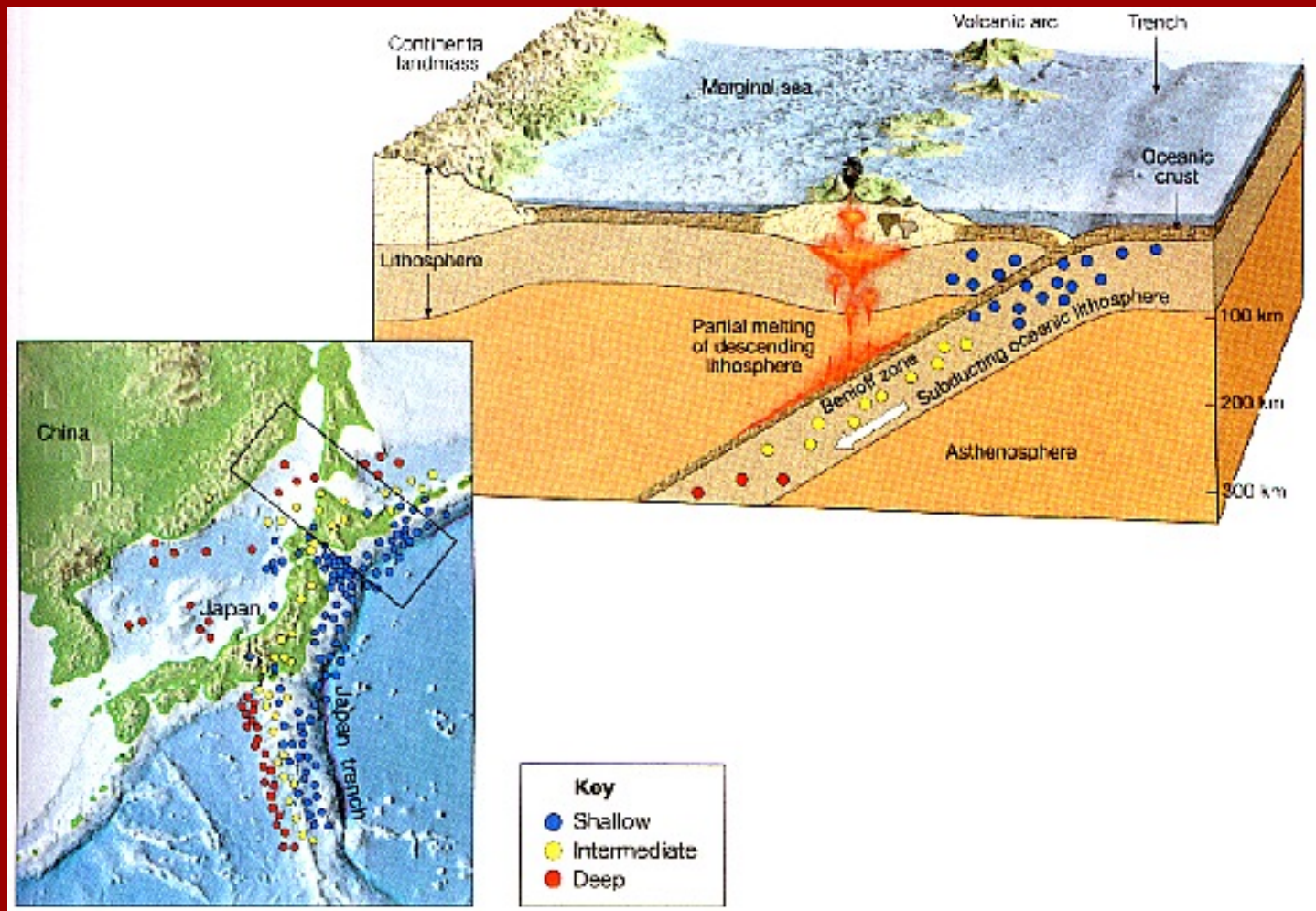
B. Period of reverse magnetism

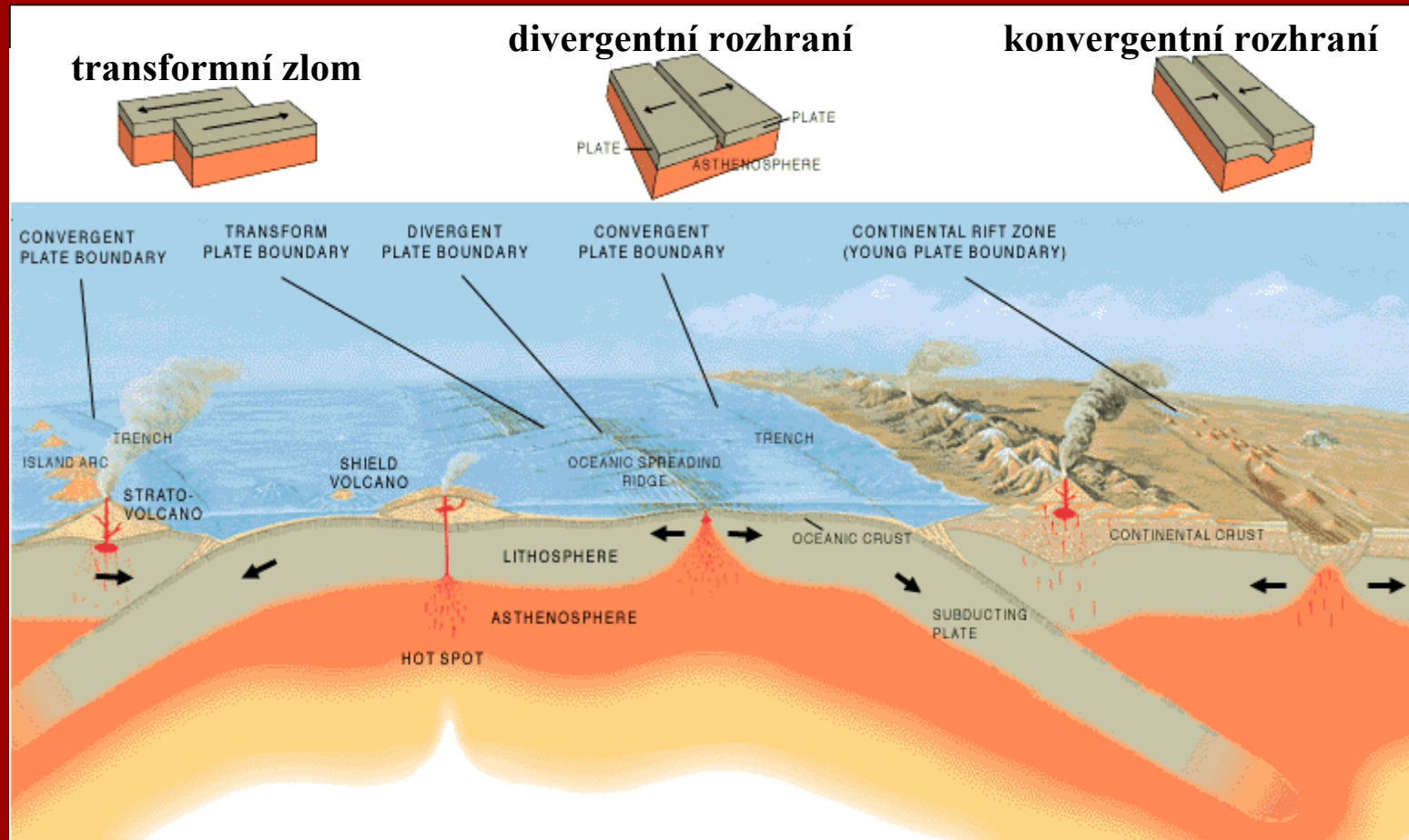
C. Period of normal magnetism

Rozložení ohnisek zemětřesení 1975 - 1995

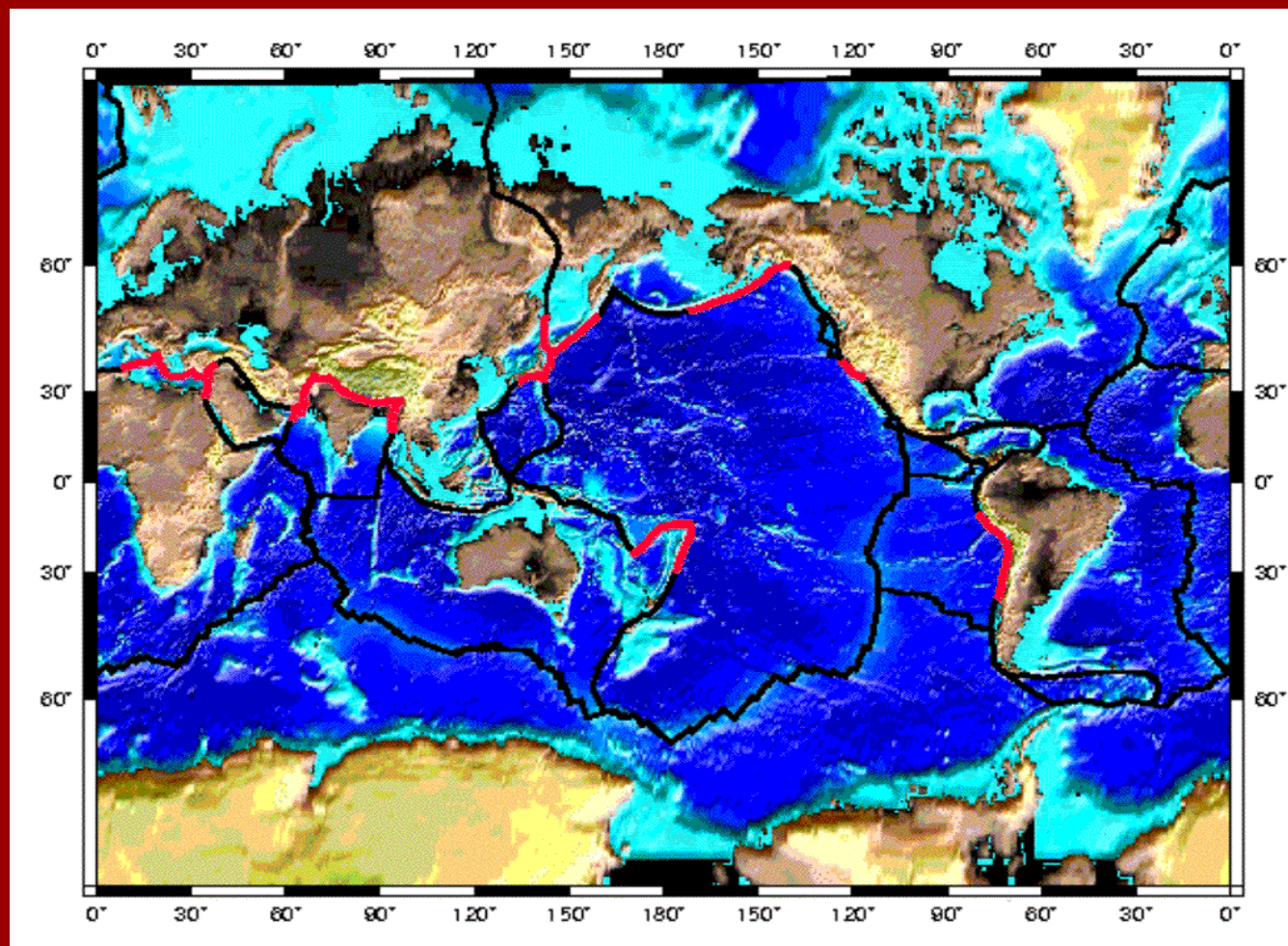

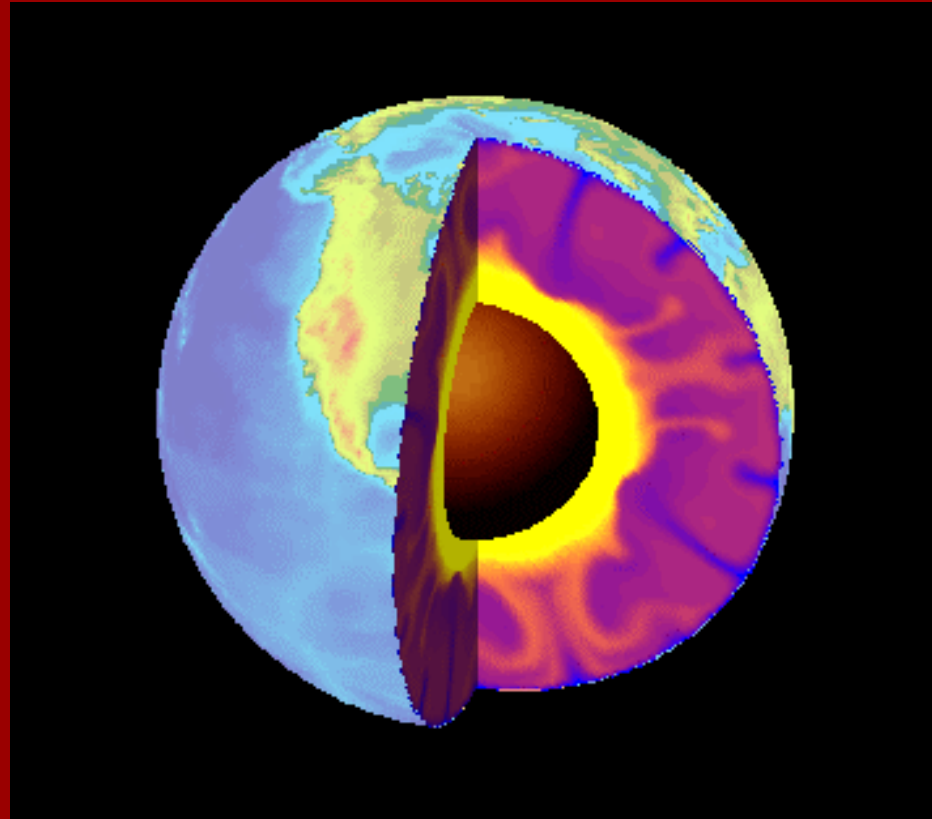
PROCESY NA OKRAJÍCH DESEK

DESKOVÁ ROZHRAŇÍ

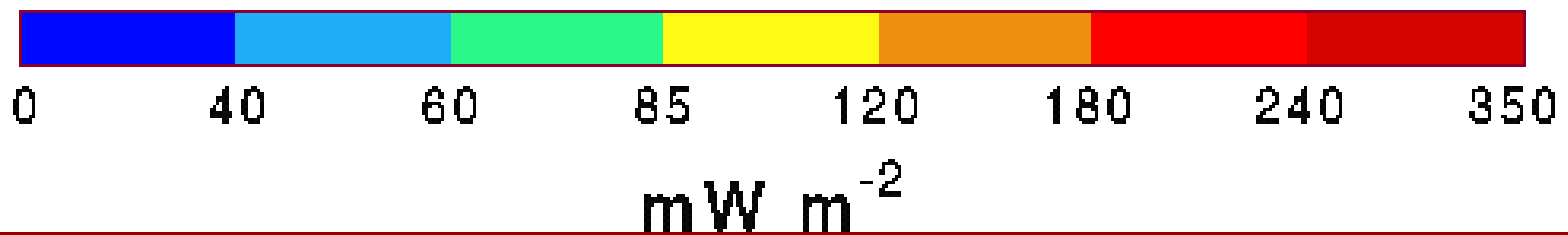
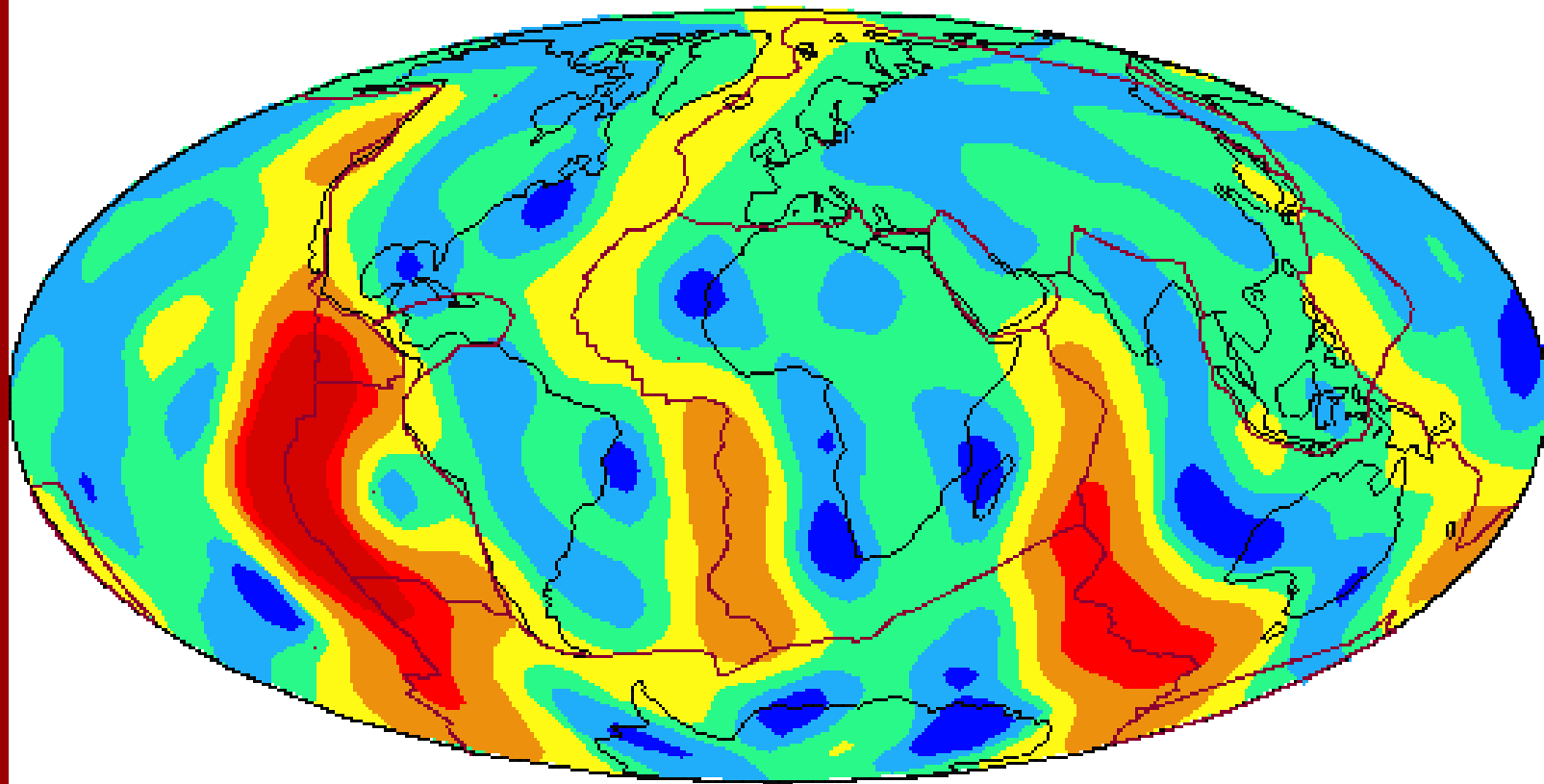

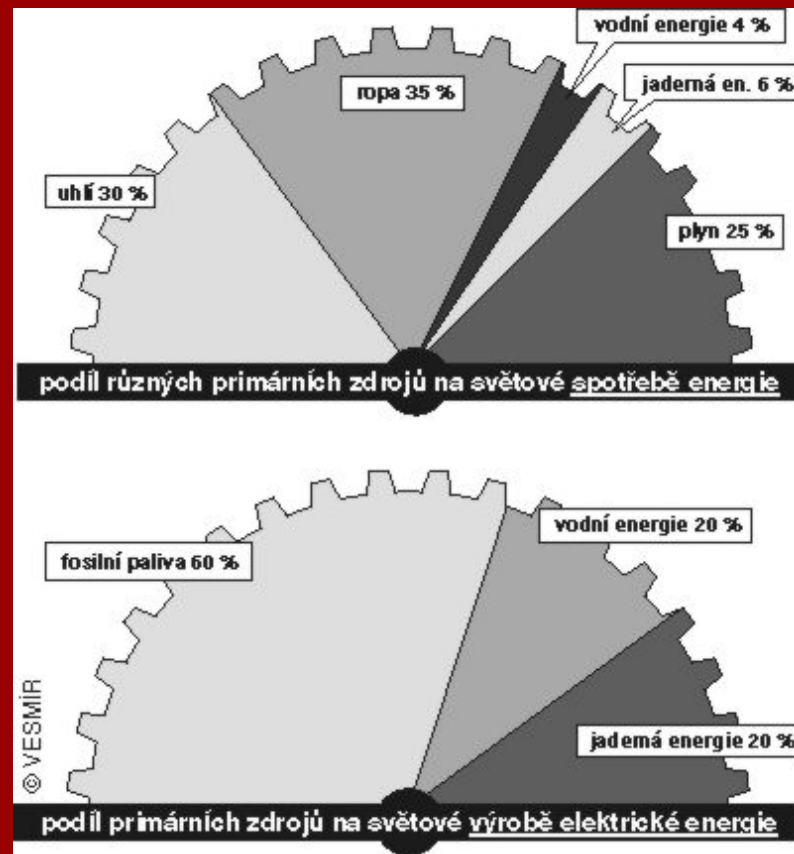
**Zdroje energie pro deskové pohyby:
TERMÁLNÍ KONVEKCE V ZEMSKÉM PLÁŠTI**

Heat Flow

Světová spotřeba energie v roce 1995 pravděpodobně přesáhla $12 \cdot 10^9$ t „uhelného ekvivalentu“ (též „měrné palivo“ = 31.5 GJ/t). Průměrný obyvatel Země dnes spotřebuje o málo více než 2 t „měrného paliva“ ročně. Hlavními spotřebiteli primárních energetických zdrojů jsou elektrárny a doprava; na všechny ostatní spotřebitele zbývá necelá polovina.

The basic equations in the region $V(t) \setminus \Sigma(t)$ are:

Equation of continuity

$$\frac{\partial \rho}{\partial t} + \nabla \cdot (\rho \mathbf{v}) = 0.$$

Equation of continuity of radioactive heat sources

$$\frac{\partial R}{\partial t} + \nabla \cdot (R \mathbf{v}) = - \sum_i \rho c_i \frac{Z_i}{\lambda_i} e^{-\frac{t}{\lambda_i}}.$$

Momentum equation

$$\nabla \cdot \boldsymbol{\tau} + \rho \mathbf{g} - 2\rho \boldsymbol{\Omega} \times \mathbf{v} - \rho \boldsymbol{\Omega} \times (\boldsymbol{\Omega} \times \mathbf{r}) = \rho \frac{\partial \mathbf{v}}{\partial t} + \rho \mathbf{v} \cdot \nabla \mathbf{v}.$$

Conservation of moment of momentum

$$\boldsymbol{\tau} = (\boldsymbol{\tau})^T.$$

Rheological relationship

$$\boldsymbol{\tau} = -p \mathbf{I} + \boldsymbol{\sigma}(\mathbf{v}), \quad \lim_{\mathbf{v} \rightarrow 0} \boldsymbol{\sigma}(\mathbf{v}) = 0,$$

Heat equation

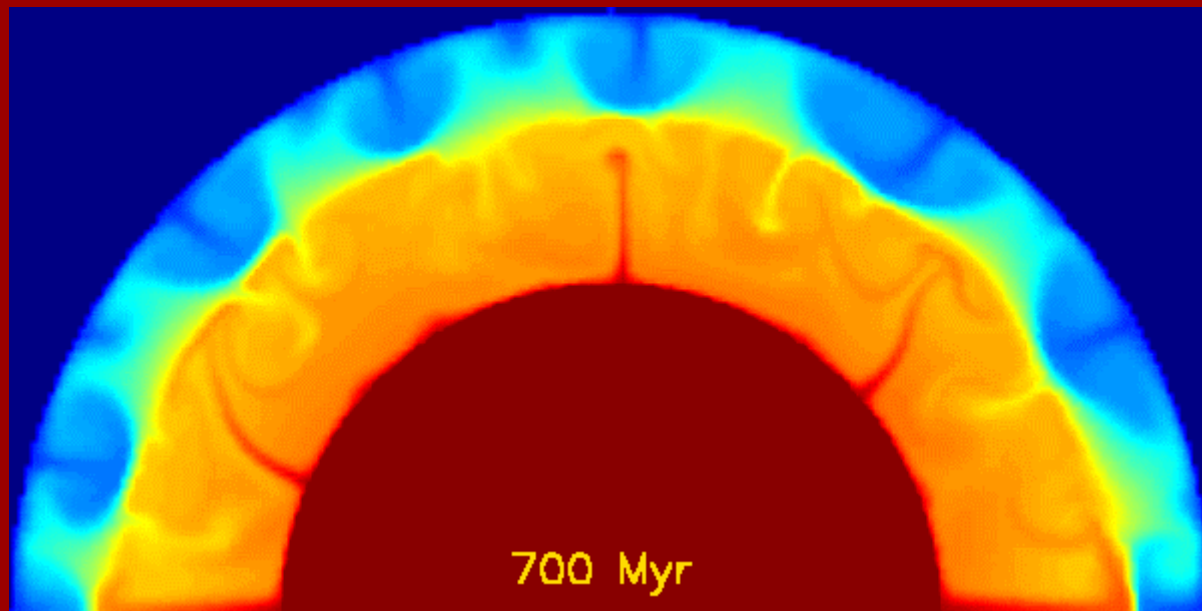
$$\rho c_p \frac{\partial T}{\partial t} = \nabla \cdot (\mathbf{k} \cdot \nabla T) - \rho c_p \mathbf{v} \cdot \nabla T - \rho v_r \alpha T g + \boldsymbol{\sigma} : \nabla \mathbf{v} + R + H.$$

Equation of state

$$\rho = \rho(p, T).$$

ROZLOŽENÍ TEPLOT V ZEMSKÉM PLÁŠTI

- dvourozměrný, osově symetrický model
- viskozita závislá na tlaku a průměrné teplotě
- kompoziční rozhraní v hloubce 1000 km

0 3000

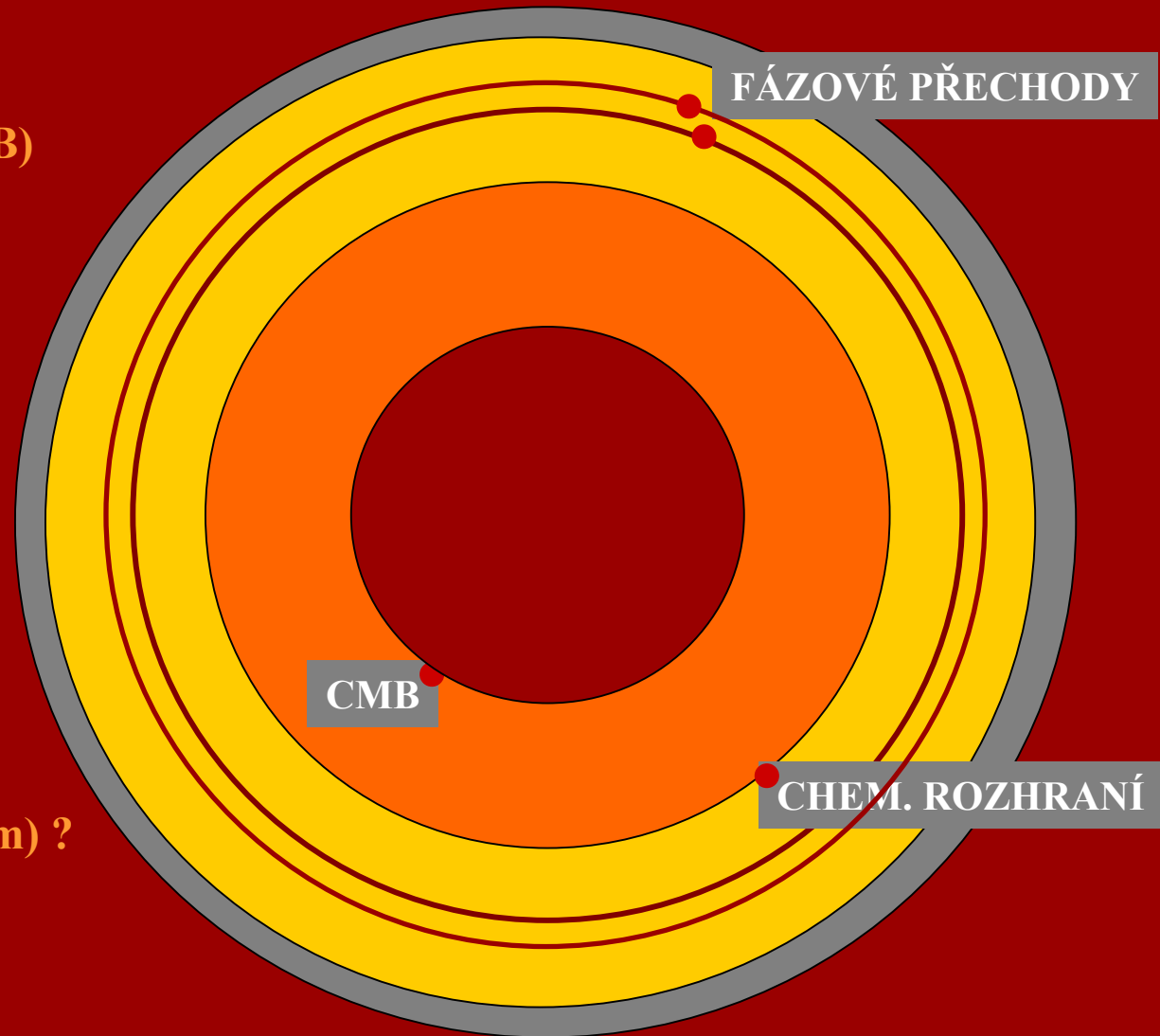
T (°C)

ŘEZ ZEMSKÝM NITREM

Rozhraní jádro-plášť (CMB)
hloubka 2890 km
teplota asi 4000 K

Fázové přechody
(410 km a 660 km)

Chemické rozhraní (1000 km) ?

KOMPOZITNÍ REOLOGIE

- Tři mechanismy:**
- **mocninný**
  - **lineární newtonovský**
  - **obecný mechanismus limitující napětí**

$$\frac{1}{\eta_{eff}} = \frac{1}{\eta_N} + \frac{1}{\eta_M} + \frac{1}{\eta_L}$$

$$\eta_M = A_1 \varepsilon^{\bullet (1-n)/n} \exp\left(\frac{E_1 + pV_1}{nRT}\right)$$

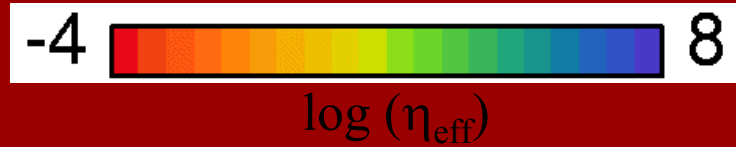
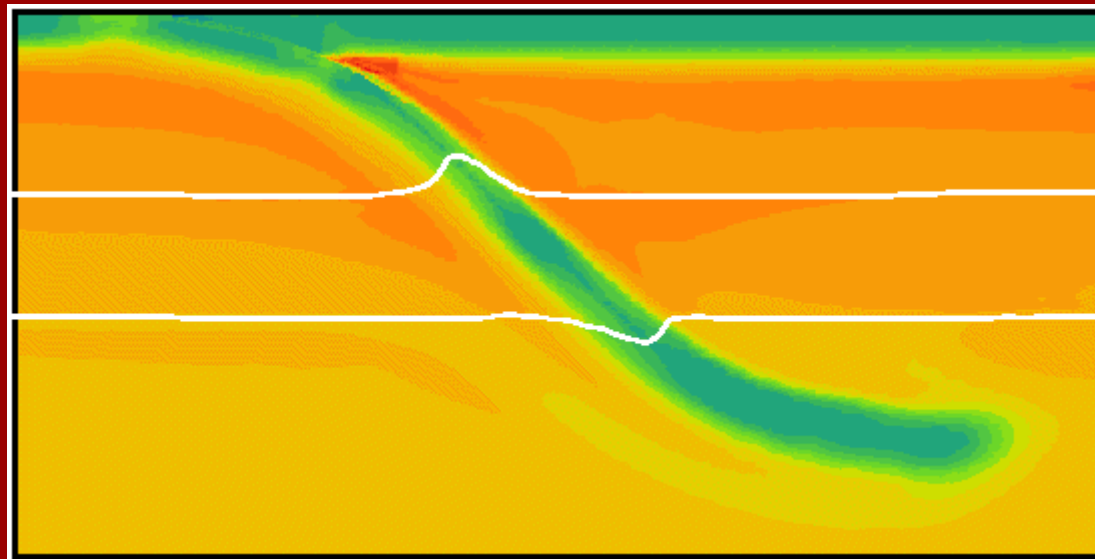
$$\eta_N = A_2 d^m \exp\left(\frac{E_2 + pV_2}{RT}\right)$$

$$\eta_L = \sigma_L \varepsilon_L^{\bullet -1/n_L} \varepsilon^{\bullet 1/n_L - 1}$$

$$n = 3, m = 2, n_L = 5, \sigma_L = 10^9 Pa$$

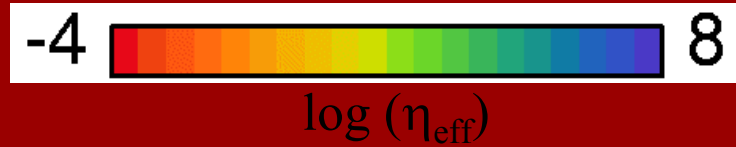
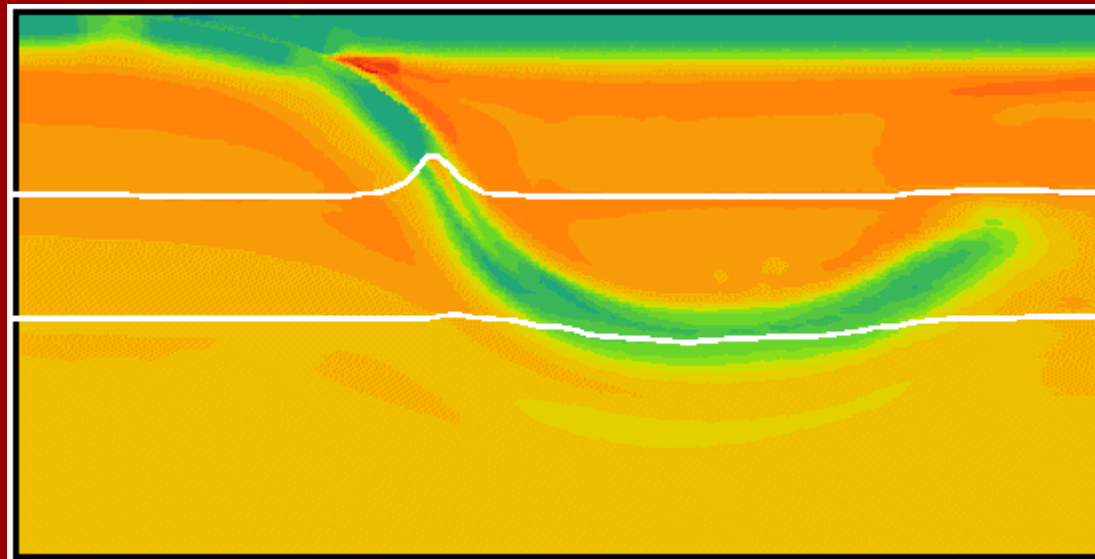
Rychlost zpětného pohybu subdukce 4 cm/rok Bez redukce velikosti zrna

délka animace 20 milionů let

Rychlost zpětného pohybu subdukce 4 cm/rok Vliv redukce velikosti zrna

délka animace 22 milionů let

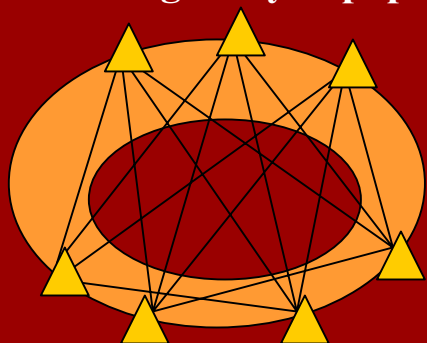

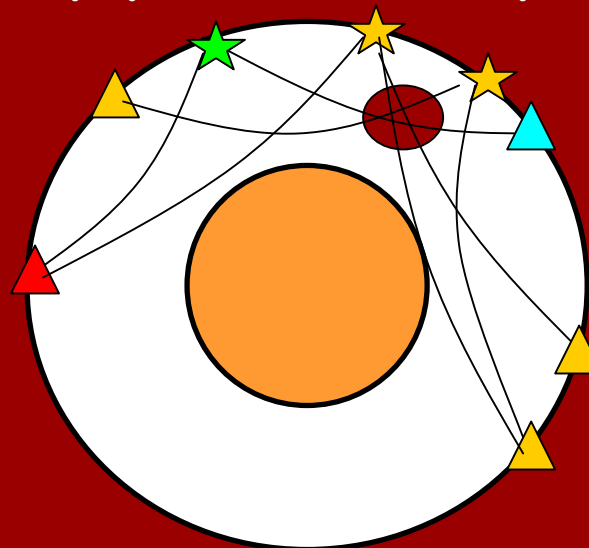
ZDROJ INFORMACÍ O STRUKTUŘE ZEMSKÉHO PLÁŠTĚ

SEISMICKÁ TOMOGRAFIE - „rentgenování“ zemského nitra
- analogie lékařské tomografie

útlum rentgenových paprsků

odchyly časů šíření seismických vln

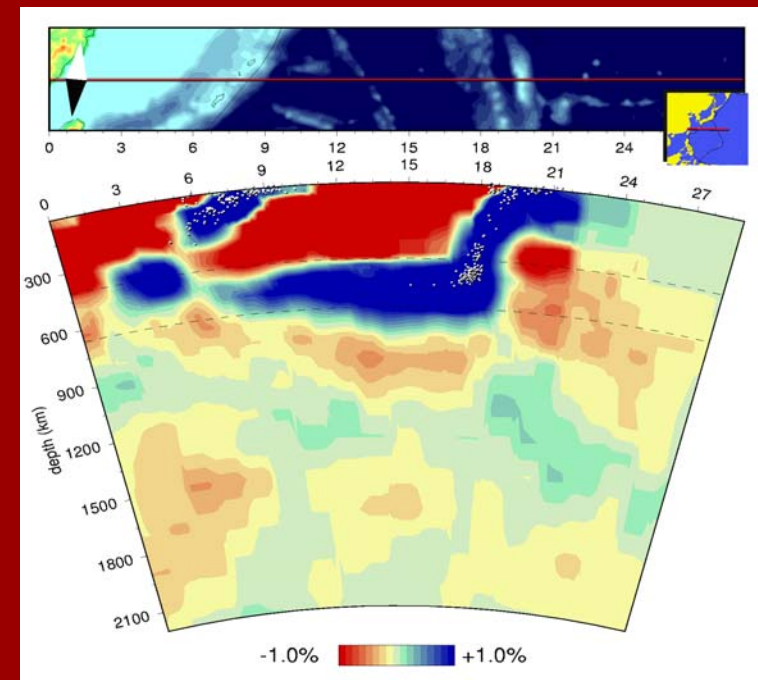
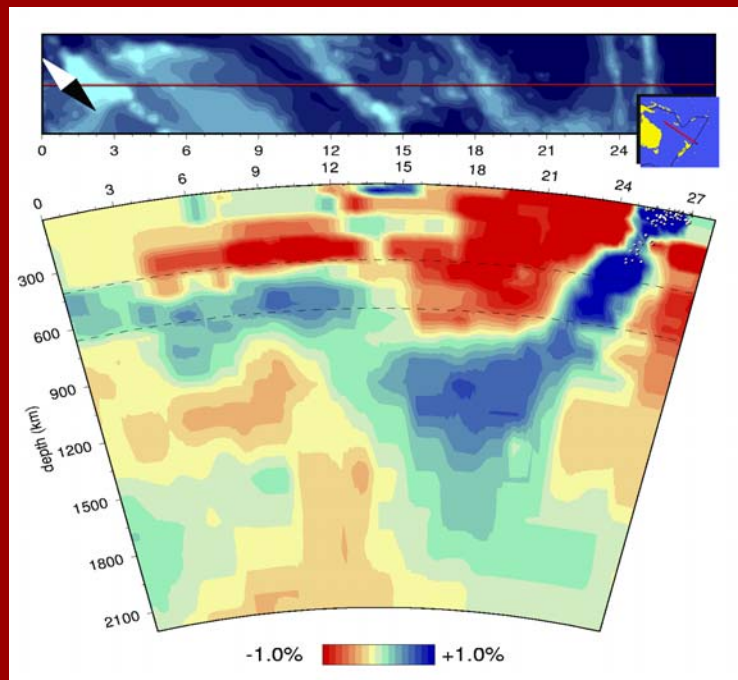

Výsledek: třírozměrný model odchylek rychlostí šíření seismických vln
od radiálně symetrického modelu (→ rozložení hustot)

Problém: špatné rozlišení

TOMOGRAFICKÝ OBRAZ PLÁŠTĚ

Bijwaard et al., 1998

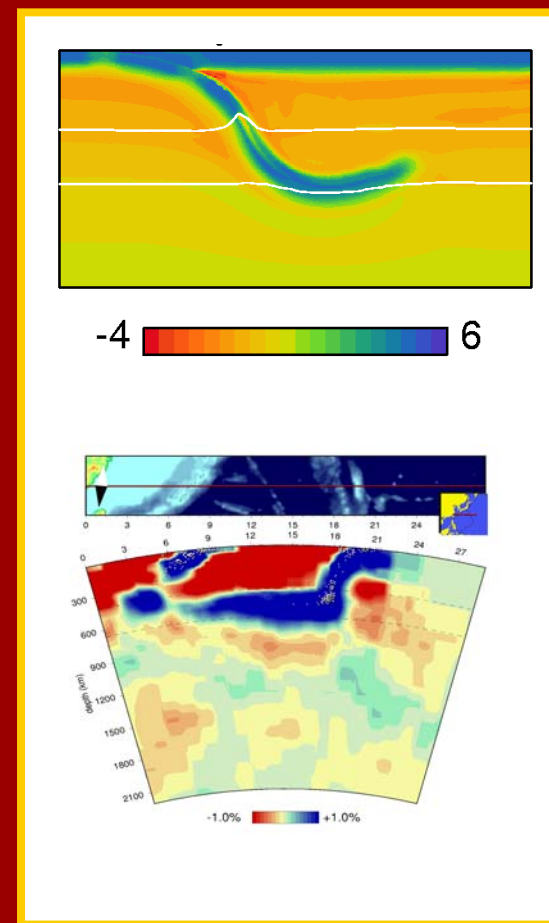
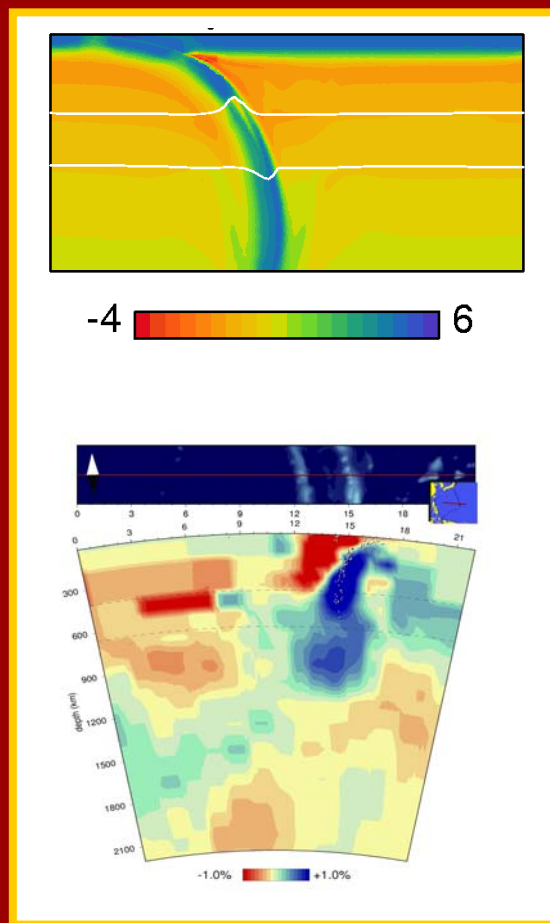

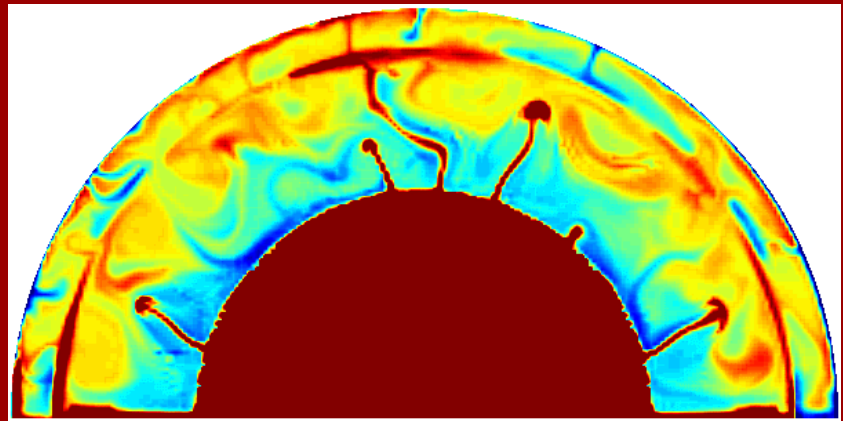
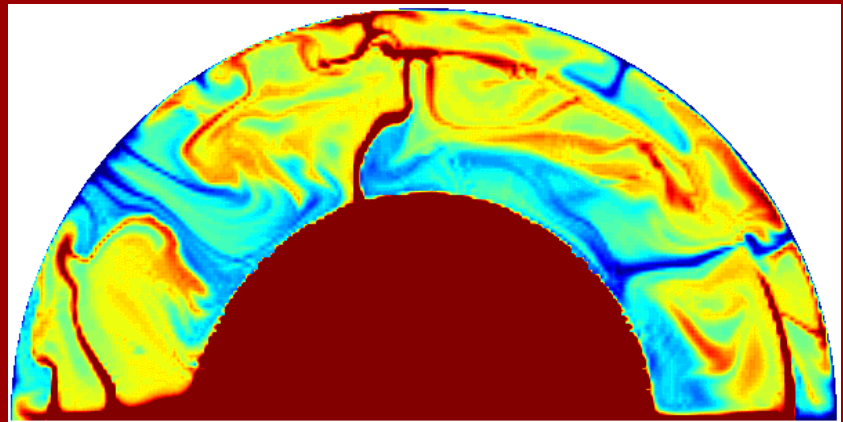
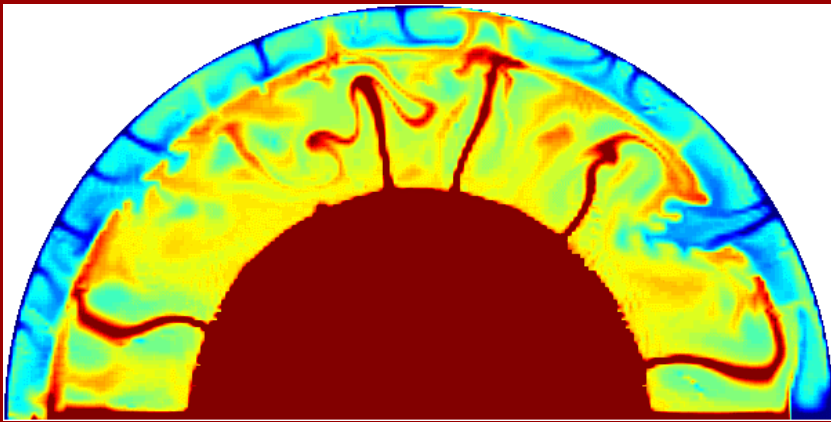
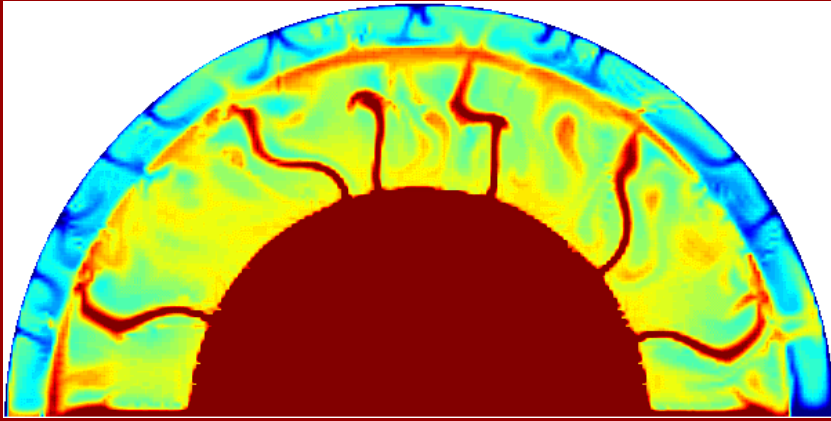
SHODA NUMERICKÝCH MODELŮ S VÝSLEDKY TOMOGRAFIE

rychlost zpětného pohybu subdukční zóny:

1 cm/rok

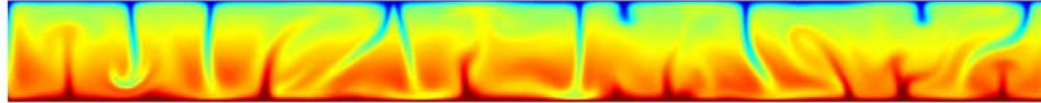
4 cm/rok

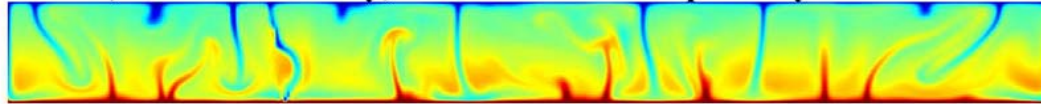

No phase changes, $k=1$, $Di=0.5$, $R=3$

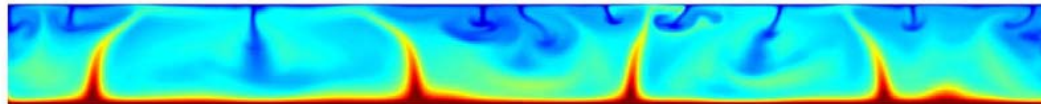
$Ra=10^6$, constant viscosity, constant thermal expansivity

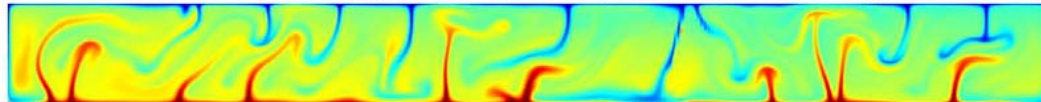
$Ra=10^7$, constant viscosity, constant thermal expansivity

$Ra_S=10^7$, depth-dependent viscosity, constant thermal expansivity

$Ra_S=10^7$, constant viscosity, old depth-dependent thermal expansivity

$Ra_S=10^7$, constant viscosity, new depth-dependent thermal expansivity

IASPEI formula

$$M_s = \log (A/T) + 1.66 \log D + 3.3$$

where

A

is the maximum ground amplitude in micrometers (microns) of the vertical component of the surface wave within the period range $18 \leq T \leq 22$.

T

is the period in seconds.

D

is the distance in geocentric degrees (station to epicenter) and $20^\circ \leq D \leq 160^\circ$.

$$M_w = (2/3) \log M_o - 3.7$$

$$M_e = (2/3) \log E_s - 2.9$$